

CIOBANU Veniamin (1938–2015). 3 kwietnia 2015 r. zmarł w Jassach znany wielu polskim badaczom dziejów rumuński historyk – prof. Veniamin Ciobanu. Śmierć zabrała znanego w Rumunii i w Polsce badacza dziejów nowożytnych. V. Ciobanu wiele artykułów i monografii poświęcił I Rzeczypospolitej i jej kontaktom politycznym z księstwem Mołdawii oraz stosunkom mołdawsko-szwedzkim w epoce nowożytnej.

V. Ciobanu urodził się 6 września 1938 r. w niewielkiej miejscowości Știrbăț w gminie Suceava. Po wojnie rozpoczął naukę – najpierw w szkole wiejskiej, następnie ukończył w Liteni gimnazjum, a w Suczawie Szkołę Pedagogiczną, uzyskując stopień nauczyciela wykwalifikowanego. W latach 1956–1960 pracował jako nauczyciel i odbywał równocześnie służbę wojskową. Po zakończeniu tej służby w 1960 r. rozpoczął studia historyczne na Wydziale Historii i Filozofii najstarszego rumuńskiego Uniwersytetu im. Alexandru Ion Cuza w Jassach. Po ich ukończeniu w 1965 r. podjął pracę stażysty w Instytucie Historii i Archeologii Alexandru Dumitru Xenopol w Jassach. Stopniowo awansował, poszukiwał własnego pola badawczego. W roku akademickim 1970/71 rozpoczął roczny kurs nauki języka polskiego w Katedrze Języka Polskiego i Ukraińskiego na Uniwersytecie w Jassach, a w następnym odbył podobny kurs, tym razem w zakresie języka niemieckiego. To były dwa języki, które stanowiły podstawę w rozwoju jego prac badawczych. W 1975 r. obronił na Uniwersytecie im. A.I. Cuzy rozprawę doktorską pt. *Relațiile Moldovei cu Polonia în secolul al XVIII-lea (1699–1792)*, którą opublikowano w 1980 r. i w tym samym roku uhonorowano nagrodą im. N. Iorgi przyznaną przez Akademię Rumuńską. Odtąd problematyka polsko-rumuńskich relacji będzie jednym z ważniejszych nurtów badań historycznych prowadzonych przez V. Ciobanu.

W Instytucie Archeologii i Historii A.D. Xenopola dostrzeżono osiągnięcia młodego badacza. Stopniowo awansował, dochodząc w 1990 r. do stanowiska kierownika naukowego zespołu badań stosunków międzynarodowych, a w 1993 r. awansował w tym zespole. W 1991 r. został sekretarzem rumuńskiej strony Mieszanej Polsko-Rumuńskiej Komisji Historycznej działającej od lat przy Instytucie Historii PAN w Warszawie oraz przy Rumuńskiej Akademii w Bukareszcie i funkcję tę pełnił do śmierci.

Oprócz aktywności w placówkach naukowych w Jassach od 2009 r. V. Ciobanu był również członkiem Centrum Badawczego Historii Stosunków Międzynarodowych „Grigore Gafencu” przy Uniwersytecie Valahia w Târgoviște. W tej samej uczelni został członkiem honorowym Rumuńskiego Towarzystwa Studiów Bałtyckich i Północnej Europy. W tym samym roku w listopadzie za promocję polskiej kultury i nauki w świecie otrzymał w polskiej ambasadzie w Bukareszcie Medal Komisji Edukacji Narodowej.

Podczas 50-letniej pracy naukowej V. Ciobanu zajmował się m.in.: dziejami kontaktów polsko-rumuńskich od XIV w. do pierwszej połowy XIX w.; dynamiką położenia prawnego Księstw Rumuńskich w okresie XIV w. – koniec lat pięćdziesiątych XIX w.; wzajemnym oddziaływaniem politycznym i ideologicznym w Europie Środkowo-Wschodniej (XIV–XIX w.); kwestią wschodnią i polityką państw Północnej Europy wobec kwestii wschodniej (XVIII–XX w.); historią integracji europejskiej i budową wspólnych systemów bezpieczeństwa (XVIII–XX w.). V. Ciobanu kierował dwoma grantami: 1. *Pozycja międzynarodowa Księstw Rumuńskich w świetle zagranicznych źródeł (XVIII–XIX w.)* oraz 2. *Raport władz centralnych – wewnętrzne czynniki polityczne i ich wpływ na status prawny Księstw Rumuńskich w XVIII–XIX w.*, a także był członkiem zespołu realizującego międzynarodowy grant *La guerre de Crimée 1853–1856. Une confrontation des civilisations diverses*, który w latach 2005–2007 prowadził prof. dr hab. Jerzy Borejsza z Instytutu Historii PAN w Warszawie.

Dorobek naukowy V. Ciobanu obejmuje 27 monografii oraz edycje nieznanych dokumentów, a także 150 artykułów i szkiców historycznych. Szczególnie należy zwrócić uwagę na takie książki, jak: *La granița a trei imperii (At the Border of Three Empires)*, Junimea Publishing House (Iași 1985) czy *Statele Nordice și problema orientală (1792–1814)* (Iași 2005). Do tego należy dodać publikację serii dokumentów dotyczących kwestii wschodniej – *Europe and the Porte. New Documents on the Eastern Question* 3 tomy tematyczne z 2006 r.

V. Ciobanu był członkiem rad naukowych różnych periodyków, w tym: „Rocznika Instytutu Historii »A.D. Xenopol«” drukowanego w Jassach, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska”, sectio F „Historia” wydawanego w Lublinie, przeglądu naukowego „Analele Univărsității Dimitrie Cantemir” publikowanego w Bukareszcie.

Udział w konferencjach naukowych organizowanych cyklicznie w różnych instytucjach w Suczawie oraz Polsce, których tematyka koncentrowała się wokół stosunków polsko-rumuńskich na przestrzeni wieków, zaowocował serią interesujących rozważań. Profesora Ciobanu spotykaliśmy podczas posiedzeń Komisji Polsko-Rumuńskiej w Warszawie, Bukareszcie, Krajowej, Kazimierzu Dolnym, Târgoviște, Białymstoku, Klużu. Był wyrazistą osobowością, precyzyjny w wypowiedziach; podczas konferencji w Polsce chętnie dyskutował po polsku, bo język ten znał bardzo dobrze.

Profesor V. Ciobanu uczestniczył w wielu konferencjach naukowych zarówno organizowanych w Rumunii, jak i poza jej granicami. Szczególnie lubił spotkania w Polsce czy w Szwecji. Był związany z Uniwersytetem Opolskim, Uniwersytetem Adama Mickiewicza w Poznaniu (szczególnie z prof. dr hab. Iloną Czamańską), z Uniwersytetem Marii Curie-Skłodowskiej – tu, z niżej podpisaną, gdy w latach siedemdziesiątych XX w. przyjeżdżał dwukrotnie do Instytutu Historii na kwerendy archiwalne oraz z Instytutem Historii PAN w Warszawie jako członek i sekretarz dwustronnej Polsko-Rumuńskiej Komisji Historycznej PAN.

Pozostawił nam swoje teksty, wydawnictwa źródłowe publikowane dzięki wielkiemu zaangażowaniu badawczemu, które posiadał. Drogi Kolego, Veniaminie! *Non omnis moriar!* Pozostałeś z nami poprzez swoje dzieła!

MAŁGORZATA WILLAUME
LUBLIN